

Szilágyi István, a rejtőzködő író

Nyolcvanéves a Kő hull apadó kútba és több más jelentős regény szerzője

FOTÓK: HORVÁTH LÁSZLÓ

Szilágyi István Kossuth- és József Attila-díjas író, a Nemzet Művészt és a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagját köszöntötték 80. születésnapja alkalmából Magyarország kolozsvári főkonzulátusán.

A Helikon irodalmi folyóirat szerkesztőinek, a magyar konzulátus munkatársainak, tisztelőinek és olvasóinak körében ünnepelte 80. születésnapját Szilágyi István, korunk egyik legjelentősebb magyar írója. A meghitt hangulatú találkozót Mile Lajos, Magyarország kolozsvári főkonzulja nyitotta meg, aki elmondta: arról, hogy milyen új formanyelvet teremtett a magyar prózában Szilágyi István, inkább beszéljenek az avatott szakértők. Személyes élményei viszont neki is vannak Szilágyiról és műveiről: bár a középiskolában még nem hallották az erdélyi író nevét, az egyetemen végül találkozott a Kő hull apadó kútba című regénnyel. Mile Lajos bevallotta: megdöbbentő erejű élményben volt része, amikor a regényt olvasta. „Az a fajta helyzetteremtés, megformáltság, karakterek és drámai helyzetek egymásutánja, és szinte balladai

A nyolcvanéves Szilágyi István író Magyarországi főkonzulátusán ünnepelték meg a Helikon Estek keretében

vannak szentelték, ebből olvasta fel László Noémi, Papp Attila Zsolt, Fekete Vince és Karácsonyi Zsolt, a lap jelenlegi főszerkesztője az ünnepelthez szóló írását. Szakolczay Lajos irodalomtörténész, irodalom- és művészetkritikus – aki betegség miatt maradt távol – különleges hangvételű írását Demeter Zsuzsa, a Helikon szerkesztője tolmácsolta.

lőidő, és korántsem mellékesen: ez a valóság tükröződik hitelesen, időnél maradandóbb ércességgel a most nyolcvan éves Szilágyi István szavaiban, gesztusaiban, hallgatásaiban” – írja a Helikon ünnepi számának vezércikkében Karácsonyi Zsolt.

Márkus Béla debreceni irodalomtörténész Szilágyi Istvánhoz fűződő anekdotákat is elmondott. Előfordult, hogy az író Ausztriában felséges úrnak szólították, mert Habsburg Ottónak nézték. Kolozsváron viszont IV. István is lehetett volna, hiszen annak idején három másik István nevet viselő író – Asztalos, Horváth és Nagy – volt az „uralkodó”, és utánuk Szilágyi következett az „öröklődési” sorban. A Kárpátaljáról érkezett Csordás László irodalomtörténész először találkozott szemtől-szemben az íróval, így nem csoda, hogy saját bevallása szerint is kissé megilletődve köszöntötte Szilágyit.

„Mindaz, amit mondtak rám, nem igaz” – jelentette ki viccesen az ünnepség végén Szilágyi István. Az ünnepelt önvallomás jellegű sorait olvasta fel, amelyben többek között kijelenti: nem volt szellemi béklyó, amit ne kísérelt volna meg szétzakítani.

NÁNÓ CSABA

A Helikon folyóirat legfrissebb, tematikus lapszámát Szilágyi Istvánnak szentelték, ebből olvasta fel László Noémi, Papp Attila Zsolt, Fekete Vince és Karácsonyi Zsolt, a lap jelenlegi főszerkesztője az ünnepelthez szóló írását. Szakolczay Lajos irodalomtörténész különleges hangvételű írását Demeter Zsuzsa, a Helikon szerkesztője tolmácsolta.

megoldások, amelyek a könyvben fellelhetők, komoly hatással bírtak” – mesélte a főkonzul. Hozzátette, a 2001-ben megjelent Hollóidő című könyvet már a fia is többször elolvasta annak ellenére, hogy nem egy megszállott regényolvasó.

A Helikon folyóirat legfrissebb, tematikus lapszámát Szilágyi Ist-

„A valóság mellett ezért újra és újra létrejön egy másik, nem mindig párhuzamos valóság, amelyben más hangsúlyok vannak, másfajta világlátás, olyan szemlélet, ami nem csak a valódíra, de az igazra is odafigyel. Ilyen, sajátos világlátás tükröződik olyan regényekben, mint a Kő hull apadó kútba, az Agancsbozót, a Hol-

Szilágyi István

Kolozsváron született 1938. október 10-én. 1956-ban érettségizett Szatmáron, kitanulta a mozdónyszerelő-géplakatos szakmát. 1958-tól a kolozsvári egyetem jogi karán tanult, 1963-ban szerzett jogi diplomát. Az Utunk munkatársa, majd 1968–1989 között főszerkesztő-helyettese. 1990-től a Helikon főszerkesztője. Novellákat, elbeszéléseket, regényeket ír.

Első nagy sikerű könyve 1975-ben jelent meg Kő hull apadó kútba címmel, és a legkülönbözőbb iskolákhoz tartozó irodalmárok egyöntetű elismerését vívta ki. Nagy figyelmet keltett 1990-ben az Agancsbozót című monumentális, 700 oldalas regénye is.

A 2001-ben megjelent Hollóidő című regénye a hetvenes évekbeli sikerhez hasonlót váltott ki. Ez a regény a török hódoltság idején játszódik, egy távoli kor eleven hétköznapijait, szerelmeit, hadi kalandjait, rémségeit jeleníti meg. Egyszerre veretes és bámulatosan hajlékony, sokszínű nyelv, amely megrendülést, humort és ironiát egyazon könnyedséggel, szépséggel közvetít, mesél és magával ragadja az olvasót, hogy a távoli kor emberének lélegzetvételében a sajátjára ismerjen.

2010-ben a Digitális Irodalmi Akadémia tagjai közé választotta. Számtalan elismerése mellett 2001-ben kapott Kossuth-díjat. 2014 óta a Nemzet Művésze, 2017-ben Prima-díjjal tüntették ki.

Kő hull apadó kútba (részlet)

„A kötélverők: mikor és kik vertek még olyan kötelet – hány hold kenderből, az is följegyezve –, mely kétszer érjen föl a toronyablakig? De megbirta ám az új harangot, pedig annál tán nincs is nagyobb. A kovácssegéd unokáinak meséli majd, hogyan kalapálták össze mesterével a csigás felvonószerkezetet. És a minden rangú-rendű emberek, míg élnek, emlékezni fognak, hogyan húzták a kötelet, miközben a harang a toronyablak felé emelkedett. A szájukat tátó gyerekek, a bólogató presbiterek ebben az ökrösen vonuló, kötélhúzó ünnepségben s e toronybámuló áhitatban egyaránt részesek.

Hogyan is jajdulhatott volna fel Szendy Ilka, amikor az egyik ökrös ember kezében az ostor véletlenül hátrafele is ütött és a szíj megtérő vége neki a vállát érte. Ilkának úgy rémlett, szétfeszített az ütés helyén a selyemruha. Lopva odapillantott, de az ostorhegy nyomot nem hagyott. Aztán meg attól rettegett, netán bőre hasadt föl, és a seb mindjárt átvérzi a ruha selymét, úristen, mi lesz? De ha nem is vérzik az ütés nyoma, vajon az arca nem rándult-e a fájdalomtól, és ha igen, látták-e sokan? Hiszen itt fenn mosolyogni kell. Az szerencséjére eszébe sem jutott, hogy érheti még az ostor – talán arcát, karját, mellét is –, míg felérkeznek a templomig. És arra se gondolt – bár jóval később egyszer még folsajdult emlékezetében ez a pillanat –, hogy esetleg a többiek is érthette ostorcsapás. Ki tudja, talán valamennyiüket elérte akkor ott a hajcsárok ostroma. Lehet, azért is állították őket oda.

De Szendy Ilka akkor még nem gondolt arra, hogy valamiben is – éppen fájdalomban? – osztozkodhatnék valakivel. Úgy érezte, az ostor, bár tilalmat szegett, neki ezt valami oktalan oknál fogva nem szabad kiszolgáltatnia. Amikor a szekérről végre leszállhattak, s a dalárda újból rázendített, ő édesanyjába karolva bámulta, mint indul meg lengve fölfele a harang sokmázsás fémpohara.

Olyankor, amikor a jajdoni főtér gránitkockáin e régi társzekér kerékabroncsai szikráznak, nehéz elhinni, hogy ugyanezekben a köveken máskor mindenféle vásáros népek szekerezenek. Fatengelyes, zörgő járműveken bocszkoros, csizmás, gubás, kucsmás emberek, kiknek nem dereng ábrázatán, mint a harangkísérő óraláncos mesterekén, borral telt üvegkancsók veres szövétneke. De míg a zörgő, apró lovas szekereknek csupán vásári állomás Jajdon, az agyonvasalt társzekérral ugyan ki merné elhagyni a város határát? Sárba, porba süllyedne, harasztba, ingoványba veszne. Ám a vásáros szekerek gazdái egyszer csak arra szánták el magukat, hogy törekény járműveikkel a tenger habjának nekivágnak.

Tárnás, gyáras Amerikába készülődött a fél vármegye parasztja: gyarapodni, elveszni, láncnyi földrevalóval megtérni valaha. A jajdoniak 20eleinte csak a fejüket csóválták, de később titokban talán irigyleték kapásaik vakmerőségét, azt, ahogyan ezek bíznak idejükben, gyertyánerejükben, sokszoknyás asszonyaikkban, gyermekeikben; hiszen úgy vágnak neki a nagy útnak, mintha csak lóabrakolásonyira hagynák itt megéjük. Mi a bajuk ezeknek, nem töltöttünk a poharukba törkölyt, nem szeltünk nekik kenyeret vásáros hajnalokon? Majd a végén fiákert fogadunk nekik, hogy az állomásra batyujukat kivigye. Hogy csak a konyháig engedték őket? – a fináncot odáig se. Szobáink küszöbét a magunkfajtan kívül csak a doktor lépheti át meg az úrvacsorával a tiszteletes.

Képtelenség volt jajdoni ésszel fölérni, mi készítheti arra a falut, hogy hónapokig éhezze a hajójegyet. Szendy Ilka egyszer, sok esztendővel a harangkísérés után, arra gondolt – a kivándorlás akkor tetőzött –, hogy abban a vonulásban elképzelhetetlenek voltak falusi emberek.”